

ՊՈՂՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ԹՂԹԵՐԸ

Սողոս առաքյալն իր ընդարձակ գործունեության ընթացքում միշտ կենդանի կապ է պահել իր նորահաստատ քրիստոնյա համայնքների հետ և հարկ եղած ժամանակ նրանց հետ իր գրած թղթերով է խոսել, ամեն անգամ հանդես գալով քրիստոնեական սկզբունքների պարզաբանողի, մեկնիչի դերում և միաժամանակ

մանակ խրատելով նրանց ու հորդորելով Քրիստոսի ճանապարհով ընթանալ: Թղթերը գրել է նա իր ճանապարհորդությունների ընթացքում՝ զանազան քաղաքներից: Այդ թղթերի թիվը տասնչորս է: Թղթերից մի քանիսը զանազան անձանց է ուղղված: Մենք կտանք այդ թղթերից յուրաքանչյուրի ամենաէական մասերի համառոտ բովանդակությունը, որոշ տեղերում նաև բնագրի ամենացայտուն տեղերը՝ թարգմանաբար:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՀՌՈՄԱՅՆՑԻՍ

Այս թուղթը Պողոս առաքյալը գրել է Հռոմի նորադարձ համայնքին՝ Կորնթոսից: Ողջունելով նորադարձ քրիստոնյաներին, գոհունակությամբ հիշատակում է նրանց հավատի մասին, որ ամեն տեղ պատմվում է, և ցավ է հայտնում, որ շատ անգամ է ցանկացել այցելել ու միախառնվել նրանց, բայց չի հաջողվել: Այս թղթում նա գլխավորապես կանգ է առնում հավատի՝ քրիստոնեական կրոնի այդ կարևոր կողմի վրա—օրինակներ է բերում, թե ինչպես հնումը ևս կենդանի հավատը հրաշքեր է գործել: Աբրահամն ու Սաուան թեև զառամյալ հասակ ունեին, բայց սրտանց հավատացին Աստծուն, իրենց տըրված ավետիքին՝ շատ ու շատ ազգերի հայր դարձնելու մասին ու զավակ ունեցան: Այնուհետև նա գրում է.— Ինչպես նրանք հավատացին, այնպես էլ մենք պետք է հավատանք, որ Աստված Հիսուսին հարություն տվեց, նախօրոք մատնելով չարչարանքների ու խաչելության մեր հանցանքների համար: Հիսուս հարություն առավ մեզ արդարացնելու և անմահ կյանք պարգևելու համար: Արդ ո՞վ կբաժանի մեզ Քրիստոսի սիրուց, նեղությունն թե՛ անձկություն, թե՛ հալածանք, թե՛ սով, թե՛ մերկություն, թե՛ վիշտ, թե՛ սուր. հաստատ համոզված եմ, որ ոչ մահ և ոչ կյանք, ոչ հրեշտակներ և ոչ իշխանություններ, ոչ նրանք, որ ներկայումս գոյություն ունեն և ապագայում լինելու են, ոչ

զորություններ, ոչ բարձրություն և ոչ խորություն և ոչ այլ ինչ արարած կարող է մեզ բաժանել Աստծու, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի սիրուց:

Այնուհետև մի շարք խրատներ տալուց հետո ասում է.— Հուսով խնդացեք, նեղության համբերեցեք, հաճախ աղոթեցեք, հյուրասիրություն չսովորությունը հարգեցեք, օրհնեցեք ձեր հալածիչներին, օրհնեցեք և մի՛ անիծեք: Խնդալ խնդացողների հետ, լալ լացողների հետ, ոչ ոքի չարի փոխարեն չար չհատուցանեք, բոլոր մարդկանց նկատմամբ բարի մտադրություններ ունեցեք, եթե հնարավոր է, բոլոր մարդկանց հետ խաղաղությամբ ապրեք: Եթե քո թշնամին քաղցած է, հաց տուր նրան, և եթե ծարավ է, ջուր տուր նրան. այս անելով հրո կայծակներ կկուտես նրա գլխին: Մի՛ հաղթվիր չարից, այլ հաղթիր չարին բարիով:

Նորաբողոք քրիստոնեության համար շատ կարևոր խնդիրներից մեկն էլ պետության հանդեպ բռնելիք դիրքն էր: Պողոս առաքյալն իրեն հատուկ հստակությամբ ըմբռնում էր պետության հանդեպ անպայման հնազանդություն ցուցաբերելու սկզբունքը և այս առիթով շարադրում է հետևյալ նշանավոր տողերը.— Ամենայն անձ, որ իշխանության ներքո է, հնազանդության մեջ թող մնա, որովհետև իշխանությունն ուրիշ ոչ մի տեղից չէ, բացի Աստծուց և որոնք կան, Աստծուց կարգված են: Այնուհետև ով հակառակ է

մնում իշխանությանը, Աստծո հրամանին է հակառակ լինում. իշխանությունները Կրկնադարին են ոչ թե բարի գործերի համար, այլ շարժումը են շլակխենալ իշխանությունից, բարիք գործիք են նրանից գովություն կընդունես, որովհետև Աստծու պաշտոնյա է քեզ դեպի բարին առաջնորդելու, իսկ եթե շարիք գործես, վախեցիր, որովհետև ես գուր չի կապել սուրը մեջքին. նա Աստծու սպասավոր է, վրեժխնդիր լինելու և բարկություն թափելու նրա գլխին, ով շար բաներ

կանի: Այս պատճառով հարկ է հնազանդ լինել, ոչ միայն բարկություն չբերելու համար, այլ և խղճի մտաց համար: Այդ, հատուցեք յուրաքանչյուրդ ձեր պարտքերը: Երբ հարկը՝ հարկը, որին մաքուր՝ մաքուր, որին երկյուղը՝ երկյուղը, որին պատիվը՝ պատիվը, այնպես՝ որ ոչ ոքի առաջ պարտական չմնաք, բացի միմյանց սիրելուց:

Թղթի վերջում խոստանում է այցի գնալ նրանց և մի փոքր հանգստանալ այնտեղ:

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՑԻՍ ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹ

Այս թուղթը Պողոս առաքյալը գրել է Եփեսոսից: Թղթում նա հավատացյալներին հորդորում է միաբան լինել միմյանց հետ և հեռու մնալ հակառակությունից, որովհետև ինքը լսել էր, որ ոմանք իրենց անվանում են Պողոսյան, մյուսներն Ապոլոսյան, երրորդները Կեփայլան և չորրորդները Քրիստոսյան, միմյանց ամենքն էլ հավատացյալներ են ի մի Հիսուս Քրիստոս, ուրեմն և ո՛չ մի բաժանում կամ հերձված չպիտի լինի նրանց մեջ: Հիշեցնում է, որ ինքը միշտ ամենուրեք քարոզել է Քրիստոսի ուսմունքը, որի համար բազմաթիվ նեղություններ է քաշել, քաղցել է ու ծարավել, մերկ մնացել ու շարժվել, անհանգիստ եղել, սեփական ձեռքերով հաց վաստակել, շատ անգամ էլ քրիստոնեաբար ներել ամեն բան. եթե բամբասում էին, նա օրհնում էր, հալածում էին, չէր զգոհում, հայհոյում էին, ալաչում էր և այս բոլորը հանուն Քրիստոսի, որի առաքյալն էր ինքը:

Այնուհետև հատկապես հորդորում է հեռու կենալ զանազան ախտերից, ինչպես օրինակ պոռնկությունից և աշխատել միշտ նմանվել Քրիստոսին, որ զգեցավ ամենը, ինչ որ մարդկային է, բացի մեկից: Քրիստոս սիրո քարոզիչ էր, այդ պատճառով էլ սերը պիտի թափարկե ամենուրեք. այս առթիվ մեծ ոգևորությամբ նա շարադրում է հետևյալ նշանավոր տողերը. — Եթե մարդկանց կամ հրեշտակների իզգուշեցում խոսելու լինեմ և սեր չունենամ, կլինեմ փափրկ մի պղինձ, տր հնչում է, կամ իբրև ցնձղա, որ

դողանցում է: Եվ եթե ունենամ մարգարեություն և գիտենամ բոլոր խորհուրդները ու բոլոր գիտությունները, և եթե ունենամ լրիվ հավատը մինչև իսկ լեռները շարժելու և սեր չունենամ, ոչինչ եմ: Եթե ամբողջ ունեցածս տամ աղքատներին և իմ մարմինը տրամադրեմ այրելու ու սեր չունենամ, ոչ մի օգուտ չեմ ունենա: Սերը երկայնամիտ է, քաղցրացնում է, չի նախանձում, չի գոռոզանում, չի հպարտանում, հանդուգն բաներ չի անում, չի որոնում յուր սեփականը, չի դրդում, չի մտածում շար բաներ, չի ուրախանում անիրավության վրա, այլ ուրախանում է ճշմարտության վրա: Ամեն բանի դիմանում է, ամեն բանի հավատում է, ամեն բանով հուսադրվում է, ամեն բանի համբերում է: Արդ մնում են հավատ, հույս, սեր, այս երեքը, և սրանցից մեծը՝ սերն է:

Ապա հիշեցնում է, տր փնքը քարոզել է այն, ինչ ընդունել է, այսինքն թե Քրիստոս մեռել ու թաղվել է մեր մեղքերի համար և ապա հարություն է առել ու երևացել շատերին, ինչպես իր բոլոր աշակերտներին՝ առաքյալներին, այնպես էլ հինգ հարյուրի չափ այլ անձանց, իսկ ամենավերջը իրեն՝ Պողոսին, այսպիսով նա խոստովանում է, որ փնքը ամենահետինն է առաքյալներից, որովհետև մի ժամանակ հալածելիս է եղել Աստծու եկեղեցին: Ապա խոսքը դարձնելով Քրիստոսի հարությանը, հանդիմանում է նրանց, ովքեր ասում են թե մեռելներին հարություն չկա:

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՑԻՍ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹ

Այս թուղթն առաքյալը գրել է Փիլիպից: Հայտնելով քարոզությունների ժամանակ Ասիայում կրած իր նեղությունների մասին, միևնույն ժամանակ հազորդում է, որ ինքը երբեք չի ընկճվել նեղ օրերին, այլ միշտ հուսացել է առ Աստված, որից և փրկության, ճանապարհ գտել: Այնուհետև զգուշացնում

է, որ ետք քարոզիչներ ան հայտնվել, որոնք փրկ թե շատ նեղություններ են քաշել քարոզչական ասպարեզում ու հիմա դրանցով պարծենում են: Եթե պարծենալու մասին է խոսքը, ապա ինքն ավելի իրավունք ունի պարծենալու, երբայցի՞ են, ե՛ս էլ. իսրայելացի՞ են, փ՛ս էլ. Աբրահամի զավակ են,

ն'ս էլ... Քրիստոսի պաշտոնյանն"ը են, ես առավել ևս. եթե ծառայություններով, ավելի. եթե ծեծի ենթարկվելով, ևս առավել. եթե բանտով, ավելի քան նրանք. եթե մահվամբ, բազում անգամ: Հրեաների կողմից հինգ անգամ, ամեն անգամ քառասնից մեկով պակաս անգամ ծեծ վերաՆդեք անգամ ձաղկեցա, մի անգամ քարկոծեցա, երեք անգամ նավաբեկության ենթարկվեցա, գիշեր ու ցերեկ անդունդների մեջ տառապեցի, ճանապարհներին բազում անգամ վշտեր՝ գետերից, վշտեր՝ ավազակներից, վշտեր՝ ազգիցս, վշտեր՝ հեթանոսներից, վշտեր՝ քաղաքում, վշտեր՝ անապատում, վշտեր՝ ծո-

վում, վշտեր՝ սուտ եղբայրներից, վշտեր՝ աշխատանքի, գործի և տքնության ժամանակ բազում անգամ, քաղցի, ծարավի և պահքի ժամանակ բազում անգամ, ինչպես և ցրտին ու մերկության ժամանակ: Այլ նեղությունները մի կողմ թողած, խաժանը շարունակ գլխիս էր կուտավում. բացի այդ նաև բոլոր եկեղեցիների հոգևերը: Եթե կարիք կա պարծենալու, ես տկարությանմբ միայն կը պարծենամ: Աստծուն հայտնի է, և չեմ ըմտում, որ Դամասկոսում հատուկ հսկողություն ունեին, որ բռնեին ինձ: Պատահանի միջից, պարսպից վանդակով կախվեցի և փախա նրանց ձեռքից:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԳԱՂԱՏԱՅԻՍ

Այս թուղթն առաքյալը գրել է Հռոմից: Թղթում զարմանք է հայտնում, թե դադատացիք որքան փոփոխամիտ են, որ հաճախ ենթարկվում են ուրիշ նոր քարոզիչների ազդեցությանը, որոնք միայն խռովություն են սերմանում ու պառակտում առաքյալներին. ապա հայտարարում է, որ եթե մեկն ավելի բան ավետարանի, քան փնթը Պողոսն է ավետարանել, թող նզովյալ լինի: Քաջողած խկական ավետարանն իրենն է, որ ստացել է Հիսուս Քրիստոսի հայտնությունից. և այստեղ համառոտակի պատմում է իր դարձը և հեթանոսների մոտ ավետարանիչ դառնալը, այլ և այն, թե ինչպես Քրիստոսի առաքյալների մեջ համաձայնություն է կայացել, որ ինքն իր աշակերտների հետ միասին հեթանոսների մեջ քարոզի, իսկ առաքյալները հրեաների մեջ:

Այնուհետև անդրադառնալով թլպատության խնդրին, հայտնում է, որ նորադարձ քրիստոնյաների համար դա պարտադիր չէ, որովհետև Քրիստոսի հավատի համար թըլպատությունը ոչ մի դեր չի խաղում, այլ գլխավորը Հիսուս Քրիստոսի քարոզած

ուսմունքին հավատալն է, քանի որ բոլորն էլ Աստծու որդիներ են, խտրություն չկա ոչ հրեայի և ոչ հեթանոսի, ոչ ծառայի և ոչ ազատի, ոչ արվի և ոչ էգի մեջ, որովհետև ամենքն էլ մի են ի Քրիստոս Հիսուս: Ապա հիշեցնում է, որ բոլոր օրենքները, որոնք սահմանված են մարդկանց կենցաղավարության համար, մի գլխավոր նպատակ ունեն՝ սիրիք քո ընկերոջը, իբրև քո անձը: Բացատրելով մարմնի և հոգու ցանկությունների տարբերությունը, նա մեկ-մեկ թվում է մարմնի և հոգու գործերը: Մարմնի գործերը՝ շնություն, սրտնկություն, պղծություն, գիշություն, կռապաշտություն, կախարդություն, թշնամություն, հեռ, նախանձ, բարկություն, հակառակություն, երկպառակություն, հերձված, շարակամություն, սպանություն, արբեցություն, անառակություն: Իսկ հոգու պտուղներն են՝ սեր, խնդություն, խաղաղություն, երկայնամտություն, քաղցրություն, բարություն, հավատ, հեզություն, ժուժկալություն: Վերջում պատվիրում է բարիք գործելուց չձանձրանալ, և ամենքի նկատմամբ բարիք գործել:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՓԵՍԱՅԻՍ

Այս թուղթը Պողոս առաքյալը գրել է Հռոմից: Գոհունակություն հայտնելով եփեսացիների քերմեռանդ հավատի մասին, այնուամենայնիվ անհրաժեշտ է համարում որոշ հրահանգներ տալ նրանց, թե ինչպես պետք է պահեն իրենց հասարակության մեջ և ընտանեկան կյանքում. այսպես օրինակ պահանջում է ստությունից ձեռք քաշել և միշտ ճշմարտություն խոսել միմյանց հետ, մանավանդ հեռու կենալ գողությունից և սեփական ձեռքի աշխատանքով վատապակել ապրուստի հացը: Ամեն մի դաժնություն, բարկություն, սրտմտություն, աղա-

ղակ և հայհույություն պիտի վերանան մեջ տեղից իրենց ողջ շարունակմբ հանդերձ և փոխարենը քաղցրությամբ ու սիրով վարվեն միմյանց հետ: Դառնալով ընտանիքին, ասում է.— Կանայք թող հնազանդ լինեն, իրենց ամուսիններին, իբրև տիրոջ, որովհետև տղամարդը կնոջ գլուխն է, ինչպես Քրիստոս եկեղեցու: Ինչպես եկեղեցին հնազանդ է Քրիստոսին, նույնպես և կանայք իրենց ամուսիններին ամեն բանում: Ամուսիններ, սիրեցեք ձեր կանանց, ինչպես Քրիստոս սիրեց իր եկեղեցին. տղամարդիկ պարտավոր են սիրել իրենց կանանց, ինչպես

իրենց մարմինը. ով իր կնոջը սիրում է, իր անձն է սիրում: Այդ պատճառով թող թողնի տղամարդն իր հորն ու մորը և գնա իր կնոջ ետևից և կլինեն երկուսը մի մարմին: Որդի՛ք, հնազանդ եղեք ձեր ծնողներին. պատվիր քո հորն ու մորը. հայրե՛ք, մի զայրացե՛ք ձեր որդիներին, այլ մեծացրեք նրանց Տիրոջ խրատով և ուսմամբ: Մտաւ յք, հնազանդ եղեք ձեր մարմնավոր

տերներին և սրտի մտքը ծառայեցեք իբրև Աստծուն և ոչ թե իբրև մարդկան: Իմացած եղեք, որ ձեզանից յուրաքանչյուրն ինչ բարիք որ գործի, նույնը կընդունի Տիրոջից, թե ծառան և թե ազատը: Եվ դո՛ւք, տերեր, նույնն արեք նրանց նկատմամբ. իմացեք, որ թե նրանց և թե ձեզ Տեր կա երկնքում, որի առաջ աշառությունը գոյություն չունի:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՓԻԼՊԵՑԻՍ

Այս թուղթը գրել է Հռոմից: Ողջունելով փիլիպեցիներին և իր ուրախությունը հայտնելով, որ նրանք իր քարոզած ճանապարհով են ընթանում, միաժամանակ հարտում է նաև, որ ինքն այժմ գտնվում է անազատ վիճակում, կապանքների մեջ, բայց հույս ունի մոտիկ ապագայում այցելել նրանց ու մխիթարել ավետարանի տգույն: Իր կապանքներից չի նեղվում, այլ պատրաստ է ամեն ինչի դիմանալ, միայն թե Աստծու գործը հաջողություն ունենա և Հիսուս Քրիստոսի անունը փառավորվի: Քրիստոսին նա ընդունում է կյանք իր համար և նրա համար մեռնելը շահ. բայց դժվարանում է որն ընտրել, երկուսից էլ նեղվում է. ազատվել այս երկրավոր կյանքից և Քրիստոսի հետ լինել, առավել լավ է համարում, բայց այստեղ, երկրի վրա, մարմնի մեջ մնալն էլ կարևոր է համարում նրա համար, որպեսզի նորից տեսնի նրանց և իր քարոզությամբ մխիթարի:

Անդրադառնալով թլպատության հարցին առաքյալը բացորոշ կերպով դատապարտում

է բոլոր նրանց, որոնք նորադարձ հեթանոսներից պահանջում են թլպատվել. բայց մարմնի այս երևույթական պարծանքը ոչ մի նշանակություն չունի, իսկ եթե այդ քարոզող հրեաները դրանով պարծենում են, ապա առավել ևս ինքը իրավունք ուներ պարծենալու. թլպատությամբ ութօրյա, Իսրայելի ազգից, եբրայեցի եբրայեցուց, օրենքի կողմից փարիսեցի և այնքան նախանձախնդիր հրեից բոլոր օրենքներին, որ մի ժամանակ Աստծու եկեղեցին հալածել էր, բայց այժմ իր իղբալի Քրիստոսն է և նրա քարոզածները նյութ են հանդիսանում իր քարոզների համար, ուստի նա հետևյալ կերպ է հորդորում.

— Այսուհետև, եղբայրներ, ինչ որ ճշմարտությամբ է, ինչ որ պարկեշտությամբ է, ինչ որ արդարությամբ է, ինչ որ սրբության է, ինչ որ սիրով է, ինչ որ բարի համբավ ունի, ինչ որ առաքինությամբ է, ինչ որ գովություն է, նրա մասին մտածեցե՛ք: Ինչ որ սովորեցիք և ընդունեցիք ու յսեցիք և տեսաք իմ մեջ, այն արեք և խաղաղության Աստված կլինի ձեզ հետ:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԿՈՂՈՍԱՑԻՍ

Առաքյալն այս թուղթը գրել է Հռոմից: Հորդորելով կողոսացիներին հաստատուն մնալ իրենց ընդունած հավատի մեջ, նորից խրատներ է տալիս նրանց և պատվիրում. — Սպանեք այսուհետև ձեր երկրավոր անդամները, դեն ձգեք պառնկություն, պղծություն, արատ, չար ցանկություններ, ագահություն, որ է կռապաշտություն. թոթափեցեք ձեր վրայից բարկություն, սրտմտություն, չարություն, հալհուլություն, խեղկատակություն, մի ստեք միմյանց, հանցեք հին մարդն իր գործերով և հագեք նորը՝ նորոգված Արարչի սլատիկերի նման և զիտու-

թյամբ, ուր չկա ոչ հրեա և ոչ հեթանոս, թլպատություն և անթլպատություն, օտարազգի և բարբարոս, սկյութացի, ծառա, ազատ, այլ ամենուրեք և ամեն բանում Քրիստոսն է: Հագեք այսուհետև իբրև Աստծու ընտրյալներ, սրբեր և սիրեցյալներ, գուժ, ողորմածություն, քաղցրություն, խոնարհություն, հեղություն, երկայնամտություն: Ներել միմյանց, շնորհել մեկմեկու, եթե որեւէ բանի կարիք ունին, և այս բոլորի վրա, իբրև գլխավոր ունենալ սեր, որը կատարելություն գողն է:

ԱՌ ԹԵՍԱԼՈՆԻԿԵՑԻՍ ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹ

Այս թուղթը Պողոս առաքյալը գրել է Աթենքից: Այս թղթում հատկապես շեշտում է, որ թեապալոնիկեցիք ջերմեռանդ հավա-

տացյալներ են, որով նրանք օրինակ կարող են ծառայել Մակեդոնիայի և Աթալիայի հավատացյալներին: շիշեցնում է իր քարոզու-

թուանները և թե ինչպես ինքը նրանց համար եղել է դայակ, այդ մանուկները է սնուցանում ու ախքան է սիրել նրանց, որ պատրաստ է եղել նույնիսկ իր անձը զոհաբերել նրանց համար: Հիշեցնում է նաև, որ ինքը գիշեր-ցերեկ ձեռքի աշխատանքով իր ապրուստը հոգացել է, որպեսզի նրանցից ոչ մեկի վրա չծանրանա և լինի օրինակ նրանց համար:

ԱՌ ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԵՑԻՍ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹ

Այս թուղթը նա գրել է դարձյալ Աթենքից: Գոհություն հայտնելով թեազդուներից իրենց հավատի մասին, որը քանի գնում ավելի է աճում և որի համար էլ նրանք հալածանք են կրում շատերից ու նեղությունների հանդիպում, առաքյալը մխիթարում ու հորդորում է նրանց է՛լ ավելի ամուր մնալ իրենց հավատքի մեջ ու կրեք չընկճվել:

Ապա խոսքը դարձնում է այն մասին, թե նրանցից ոմանք այժմվանից արդեն խոռովության մեջ են ընկնում և դարհուրում Հիսուս Քրիստոսի երկրորդ գալստյան առթիվ և իբրև իր կողմից գրված թղթովն էլ ասվել է, թե եկել-հասել է Տիրոջ օրը: Հանգստացնելով նրանց այս մասին, նա բացատրում է, որ Տիրոջ գալստյանը ամեն ժամ պետք է պատրաստ լինել, բայց ոչ թե պարտադրաբար շրջելով և սխալ հասկանալով այդ ահալի օրվա համար պատրաստ լինելը, այլ միշտ կենցաղավարելով առաքինության մեջ և շարունակելով դբադվել ամենօրյա սովորա-

վերջում նորից հորդոր է կարգում առաքինի և սրբանվեր կյանք վարել, պատրաստ լինել հեռու կենալ, միշտ աշխատել, պնդական ձեռքերով, ինչպես ինքը պատվիրել է և պարկեշտությամբ կենցաղավարել, որպեսզի Քրիստոսի ահալոր գալստյանը պատրաստ դիմավորեն:

կան աշխատանքով: Այս առթիվ նա հիշեցնում է.— Դուք ինքներդ գիտեք, թե ինչպես պետք է նմանվեք մեզ, որովհետև երբեք հանդգնաբար չենք վարվել ձեզ հետ և ոչ էլ ձեր որևէ մեկի հացը կերել, այլ ջանք թափելով և աշխատելով գիշեր ու ցերեկ բանում էինք, ձեզանից ոչ մեկի վրա չծանրանալու համար. ոչ թե իրավունք չունեինք, այլ որպեսզի մեր անձն օրինակ դարձնեինք ձեզ ու մեզ նմանվեիք դուք էլ, որովհետև ձեզ մոտ եղած ժամանակն իսկ այս էինք պատվիրում ձեզ. թե ով չկամենա աշխատել, չպետք է էլ ուտի: Այլ ձեզանից ոմանց մասին լսում ենք, թե անկարգ են պահում իրենց, ոչ մի գործ չեն անում, ծուլաբար դատարկ շրջում են: Այդպիսիներին պատվիր ենք տալիս և աղաչում. Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով, որ խաղաղությամբ աշխատեն և իրենց հացն ուտեն: Այլ դուք, եղբայրներ, մի ձանձրանաք բարիք գործելուց:

ԱՌ ՏԻՄՈԹԵՈՍ ԱՌԱՋԻՆ ԹՈՒՂԹ

Այս թուղթն առաքյալը գրել է Լավդիզիայից: Թղթում Պողոս առաքյալը մանրամասն խորատներ է տալիս Տիմոթեոսին, որը մնացել էր Եփեսոսում, թե ինչպես պիտի վառավարի նորադարձ համայնքը, ինչ ակզբունքներով պիտի դեկավարվի, հիշեցնելով նախ և առաջ, որ բոլոր պատվիրանների մեջ զրկալիցը սերն է, բղիած սուրբ սրտից, բարի մտքից և անկեղծ հավատից: Այնուհետև պատվիրում է աղոթել բոլոր մարդկանց համար, մանավանդ թագավորների ու իշխանների համար, որպեսզի մեր կյանքը վարենք խաղաղությամբ և հանդարտությամբ, աստվածապաշտությամբ և սրբության: Տղամարդիկ աղոթելիս իրենց ձեռքերը պիտի վեր բարձրացնեն առանց բարկության և երկմտության, իսկ վանայք իրենց անձը պիտի դարդարեն խոնարհությամբ, ակնածությամբ ու զգաստությամբ և ոչ թե թանկագին քարերով կամ ոսկեհուռ հանդերձներով: Եպիսկոպոսի մասին խոսելով, պարզաբանում է, որ նա պետք է լինի ա-

նարատ, մի կնոջ ամուսին, հեզ, խոնարհ, պարկեշտ, հյուրասեր, ուսուցիչ: Իր տան մեջ իսկ նա բարի վերակացու պետք է լինի և իր զավակներին հնազանդության մեջ պետք է պահի ամենայն պարկեշտությամբ. ապա եթե մեկն իր տանը չկարողանա վերակացու լինել, ինչպես կարող է Աստուծո եկեղեցու խնամակալ լինել: Սարկավագները պետք է լինեն պարկեշտ և ոչ թե խաբեա, գինեսեր, աչքածակ: Մերին մխիթարի իբրև հոր, երիտասարդներին իբրև եղբայրների, պառավներին իբրև մայրերի, մանկամարդներին իբրև զույրերի՝ ամենայն սրբության մատվիրելով, որ շահի, արծաթափրության հետևից չընկնեն, ասում է.— Աշխարհը ոչ մի բան չբերիք և ոչ էլ մի բան կարող ենք տանել, այլ ունեցածով պետք է բավականանալ: Պատվեր տուր այս աշխարհի մեծատուներին, որ չհպարտանան և հույսները սնուտի մեծության վրա չդնեն, այլ Աստուծո վրա, որ մեզ ամեն բան տալիս է առատապես վայելելու համար:

ԱՌ ՏՈՄՈՒԹՅՈՍ ԵՐԿՐՈՐԴ ԹՈՒՂԹ

Թուղթն առաքյալը գրել է Հռոմից: Դարձյալ խրատներ և հրահանգներ է տալիս քրիստոնեականությանը, կյանք վարելու համար: Երկրորդական ցանկություններից փախիր և դնա արդարության, հավատի, սիրո, խաղաղության, սրբության հետևից, իսկ հիմար և անխելք խնդիրներից հրաժարվիր. իմացիր, որ նրանցից կոիվներ են ծագում. բայց Տիրոջ ծառան չպետք է կռվի, այլ պետք է լինի հեղ բոլորի նկատմամբ, ուսուցիչ, ով չպահող, հանդարտությամբ խրատի հակառակողներին: Դու հետևիր Վմ վարդապետությանը, առաջնորդությանը, հավատին, սիրության, համբերությանը, հալածանքներին ու շարժարաններին, որոնք պատահեցին ինձ Անտիոքում, Իկոնիոնում և Լյուստրոսում. ինչպիսի հալածանքների համբերեցի և բոլորից փրկեց ինձ Տերը. և բոլոր նրանք, որ կուզենան աստվածապաշտությամբ ապրել, հալածանքի մեջ պիտի մնան: Ես այսուհետև եմ նվիրված Վմ Աստծուն և իմ վերադարձի ժամանակը հասել է. շիտակ պատերազմ մղեցի, ընթացքս կատարեցի, հավատս պահեցի. այսուհետև ինձ մնում է ալիկալել արդարության պսակը, որը տաճանալու եմ Տիրոջից:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՏՈՒՍ

Առաքյալը Տիտոսին ուղղած թուղթը գրել է Նիկոպոլից: Տիտոսը, որ կրեոացիների առաջին եպիսկոպոսն էր, Պողոս առաքյալի կողմից թողնվել էր Կրետեում՝ այնտեղ գործելու համար: Թուղթը մի շարք հրահանգներ ու խրատներ է պարունակում, որ առաքյալը հանձնարարում էր կատարել:—Քեզ նրա համար թողի Կրետեում, որ Եթե մի բան պակաս մնացած լինի, ուղղես և քաղաքացիների համար երեցներ նշանակես: Եպիսկոպոսը պետք է անարատ լինի, որպես Աստծու տնայտես, ոչ հանգուցն, ոչ բարկացող, ոչ թշնամանող, ոչ ծեծող, ոչ աչքածակ, այլ հյուրասեր, բարեսեր, խոնարհ, արդար, սուրբ, ժուժկա: Դու խոսիր, ինչպես վայել է ողջամիտ վարդապետությանը, որ ծեծերը լինեն

զգաստ, պարկեշտ, խոնարհ, հավատի, սիրո, համբերության և ժուժկալության մեջ ողջամիտ, որ պառավները նույնպես զգաստության և վայելուչ կենցաղավարության մեջ լինեն, ոչ թե բանասարկու, ոչ թե գինեմոլ, այլ բարեխրատ, որպեսզի զգաստացնեն երկուսսարդ կանանցը, որ սրանք սիրեն իրենց ամուսիններին, լինեն որդեսեր, խոնարհ, սուրբ, անարատ, բարեգործ, հնազանդ ամուսիններին. նույնպես և երկրասարդներին հորդորիր, որ խոնարհ լինեն, ամենքին անձօրինակ դարձնելով: Հիշեցրու նրանց, որ իշխանություններին և պետություններին հնազանդ ու հպատակ լինեն և ամեն տեսակ բարի գործի համար միշտ պատրաստ լինեն:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՓԻԼԻՄՈՎՆ

Այս թուղթն առաքյալը գրել է Հռոմից: Թուղթը հետաքրքիր է այն տեսակետից, որ նրա նյութը Փիլիմոնի ծառա Ոնեսիմոսն է, որը Պողոս առաքյալի քարոզության շնորհիվ քրիստոնեյա էր դարձել և մնում էր առաքյալի մոտ. վերջինս սրան ետ է ուղարկում իր նախկին տիրոջ՝ Փիլիմոնի մոտ: Առաքյալը խնդրում է նրա հետ այնպես սիրով լինել, ինչպես փնը՝ ծեղրացած Պո-

ղոսը, որ այժմ կապանքների մեջ է Հիսուս Քրիստոսի համար: Ոնեսիմոսի համար խնդրում է ընդունել ոչ թե որպես ծառա, այլ որպես եղբայր և նրան ընդունելով, նույնն է որ իրեն՝ Պողոսին է ընդունում: Ուղարկելով Ոնեսիմոսին, փր սիրելի զավակին, նա հավատացած էր, որ իր գրածից էլ ավելին կանի:

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՐՐԱՅԵՑԻՍ

Այս թուղթը առաքյալը գրել է Իտալիայից: Թուղթը մի բացատրական գրություն է, որտեղ հին կտակարանից բերած բազմաթիվ վկայությունների հիման վրա հաստատում է, որ մարգարեների գուշակած Քրիստոսն արդեն եկել է ու մարդանանալով և մարդկանց մեջ շրջելով, քարոզել է անպաշխարու-

թյուն, հրաժարում ամեն տեսակ մեղքերից ու հավատ, ճշմարիտ հավատ առ Ինքն: Այս հավատը, սրտանց հավատը եղել է և առաջ, որը մեծամեծ հրաշքներ է գործել. ու բերում է մի շարք օրինակներ իր այդ միտքը հաստատելու համար:

ՃԵՄԱՐԱՆՑԻ